

Irudi-adieraz, metaforaz, gudari-ezezagunen berpiztaille ari nazela edo olakoren bat esan zidan iritzimoteille batek. Egia da izan be. Gure literaturaren kondaira onak agertzen asi dira. Bide onetik asi be. Saio luzeagoak egingo dirala denbora asko barru, uste dugu. Gure idazleen arteko «Gudari-ezezagutuak» be aipamen bat bear leukee saio aundietan. Aipamen bat bai, besterik ezean. XIX-gko. gizaldiaren erdi-ingururainokoak beintzat. Edo gutxienez XVIII-koak ez dagitezala ixillean gelditu.

Aipatzea, eta besterik ez nauke eskatuko.

M.-B. A.

PILOTA JOKOAREN JATORRIAK.—Gaur egun ditugun periodista merkeak maiz ari zaizkigu gai honi buruz, betiko arinkeriaz, inundiran astakeriarik handienak esanez, eta oraindik denbora asko ez dala irakurria dugu pilota jokia Ameriketatik ekarria dala ere. Baina, danck dakigunez, pilota hain da biribila, hain neurri askotakoa, erarik ugarienetan jokatuaz ezagutu da lehengo mendeetatik. Eta Egipto-ko eta Grezia-ko irudietan azaltzen zaizkigunak oso era desberdinak dire gure herrian ezagutu ditugunetatik. Inkak eta Maiak ezagutu zituzten erak ere, irudietatik begiratu behar ba gendu, hauetan ere beste era batzuk aurkituko ditugu. Eta elkarrri konparatuaz hasiko ba gina, gaurko Euskal Herrikoa, Induetako Hockey dalakoarekin konparatzea bezala izango litzake. Biak pilota jokoak, baina elkarrekin zer ikusirik gabekoak. Denbora guztietan izan du herri bakoitzak bere pilota joko era. Nork nori hartu dion eta nondik nora etorri dan bila ibiltea alperrikakoa dugu. Ez bait da agiri zehatzik non noiztik edo non nolako joerak izan diren bereizteko.

Rodney Gallop-ek zionez, Euskal Herrian historia aurretik datorrena da pilota jokia. Eta huntaz ematen du aski argi eta aski agiri. Gallop-ek berak zionez, euskal herri-kanta zaharretan ere oso zabaldua dala pilotaren berria. «Gure ohitura zaharrak konserba ditzagun», oso zabaldua da Lapurdin, lehengo denboretatik:

*Haurrak ikas-azue eskuaraz mintzatzen
Ongi pilotan eta oneski dantzaten.*

Bestalde, badakigu noizbait, pilota, artzainen jokia zan zela, J. M. Barandiaran eta M. Lekuonak eman dizkiguten zenbait agiriri jarraituaz. Oraindik artzaingoak jarraitzen duen leketan aurkituko ditugu zenbait toki-izen: Aralarren «Pelota soro» eta Oiartzungo Zaldin inguruan «Pillota soro», adibidez.

Baina hala ere, aitortu behar dugu, lehen dokumentu idatzia 1331-koa dugula, Euskal Herriari dagokionez. Nafarroako erregeak pilotan jokatzeko toki bat egin zutenekoa noski. Fr. Fernando de Mendoza-k Nafarroako artxiboan aurkitu zuen agiri hori. Ikusi bere berri «Euskalerrriaren alde» (1916). Beraz, 1331-an izatera, Ameriketatik ekarria ez, baizik Ameriketara eramana izan behar zuan.

Neronek ere, Eibarko Club Deportivo-ak argitaratzen duen boletinean (diciembre, 1961) eman nuen gai honi buruzko lan bat. Baina periodistak enteratu gabe geldituko dira. Enteratu gabe geldituko diran bezala L. de Ubitarte-k «La Voz de España»-n 1964-ko otsailaren 29-an argitara eman zuenaz

J. S. M.

PILOTA JOKOA ETA EUSKAL LITERATURA.—Gure literatura eskolatik irakatsi ezik, ez da harritzekoa ezer ez dugunaren usteak iraun ahal izatea. Eta gure herriko eruditoak ere uste horren menpeko bizi dirala esango nuke.

Pilotarekin ari gera, baina inori pilota egiteko asmorik gabe (erderaz, «sin hacer la pelota» edo). Honegatik, gauzak argi eta garbi jarri nahi ditugu.

Gehienok dakigunez, deporteen bibliografian maixu dugu Joxe Iguaran tolosarra. Eta 1953-an Tolosan izan zen uholdean agiri askoren galera izan ba zuen ere, bere bibliografia artxiboa oso aberatsa da. Hain zuzen, 1965-ean Banco de Tolosa-k argitaratu zuen liburuxka batean «El juego vasco de la Pelota - Autores antiguos y modernos que nos hablan de pelota» lana argitara eman zuen, pilota nolabait aipatzen zuten egileak urtez-urte zerrendan jarriaz. Ez da berriketa, Moisés-engandik hasi eta 1958-ko Lartigue-ra arte.

Zerrenda horretan, konturatzen garanez, erderaz idatzi duten Euskal Herrikoak kontuan izan ditu Iguaranek, eta inoiz euskerazkorik azaltzen ba zaigu, Iztueta edo Zaldubi bezala adibidez, ba dirudi hoi berriak ere erderazko egileengandik edo itzulpenetatik izan dituela. Honegatik, egilearen ondorean ipinten duen urtetik konturatuko gara (liburuaren titulurik ez bai du jartzen) *Gipuzkoako dantza gogoangarrien kondaira*, itzulpena dala kontuan izan duena, baina ez *Gipuzcoaco provinciaren Condaira*, 1847-an argitaratua. Eta lan honek, bere hirugarren zatiaren seigarren kapituluan pilotari buruzko gauza jakingarriak dakarzki.